

Ojämlika lärarlöner skadar

Publicerad här den 16 november 2015

I DAGARNA HAR REGERINGEN PRESENTERAT en modell för det så kallade lärarlönelyftet. Därmed gör man lärarnas löner ännu mer ojämlika. Individuella löner efter prestation, förstelärare efter skicklighet och lärarlönelyft efter skicklighet. Lärarna delas upp i ett A-lag och ett B-lag.

Genom den individuella lönesättningen hamnar hälften av lärarlönerna under medianlönen. Cirka 80 000 lärare får finna sig i att tillhöra den halva av lärarkåren som får lägre lön än de andra. De får veta att de bedöms vara mindre skickliga. Denna lönespridning för med sig en rad negativa konsekvenser. Det saknas objektiva kriterier och pålitliga mätmetoder för att avgöra hur skickliga lärarna är. Alla lönesamtal kostar tid och pengar. Solidariteten mellan lärarna sätts på prov när var och en ska förhandla om den egna lönen. Tystnaden breder ut sig när lärarna kan befara att kritik mot skolan och skollöningen sätter spår i lönebeskedet.

Än värre är vad som sker inuti de lärare, som genom lönebeskedet stämplats som sämre lärare än sina kolleger. Att några lärare får särskilda arvoden för extra insatser har alltid förekommit och accepterats av de flesta. Men den differentierade lönen innebär något annat. Den uppfattas av många lärare som en kvalitetsstämpel. Det som kan hända en lärare som bedöms vara mindre duglig än kollegerna är att hen förlorar i självförtroende. Att hen känner mindre glädje i arbetet. Att hen inte längre förmår att bry sig om varje elev eller att anstränga sig lika mycket när hen förbereder lektioner. På så sätt drabbas också eleverna av den differentierade lönesättningen. För många lärare kan lönesättningen bidra till psykisk ohälsa eller leda till att de lämnar läraryrket. Detta i ett läge när det råder svår lärarbrist. Det var ett allvarligt misstag att införa individuell lönesättning.

Misstaget förvärras av förstelärartjänsterna och det nya lärarlönelyftet. De bidrar till att löneklyftan i lärarkåren blir ännu större. De lärare som vid den individuella lönesättningen bedömts tillhöra den mindre skickliga delen av lärarkåren lär varken kunna räkna med något löneyft genom förstelärarreformen eller genom det nya lärarlönelyftet. Dessa löneyft ska ju bara tillfalla de lärare som bedömts vara särskilt skickliga. Det är naturligt om många lärare känner bitterhet över detta. Särskilt om de anser sig orättvist bedömda.

Eleverna borde vara de som har bäst förutsättningar att bedöma skickligheten hos lärarna. Om de får bestämma så är det andra kvaliteter hos läraren som kommer i första rummet. De vill ha lärare som har tålamod att lyssna till dem och som kan förklara så att de förstår. Som är bra på att leda deras självständiga arbete. Som har humor och är rättvisa. Som bryr sig om dem. Det är inga katederlejon eleverna behöver utan lärare som är bra på att ge dem de förutsättningar de behöver för att lära bra och må bra. Det är sådana lärare som eleverna och framför allt de svagpresterande eleverna behöver. Lärare som själva mår bra och trivs med sitt arbete.

Utomstående bedömare har inte samma möjligheter att upptäcka och värdera dessa kvaliteter hos lärarna. Lärarens skicklighet kan i stället bli värderad efter hans elevs provresultat och betyg. Det är ett osäkert bedömningsunderlag. Elevernas olika bakgrund och förutsättningar spelar stor roll liksom lärarens benägenhet att sätta glädjebetyg. Det finns också en risk för att det är akademiska betyg och andra pappersmeriter som blir avgörande för den lön läraren får. I värsta fall är det subjektivt godtycke, personliga relationer och vassa armbågar som avgör vilka som ska få mera i lön.

Det är lärarens skicklighet som avgör om eleverna lär sig bra eller inte. Detta upprepas som mantra i skoldebatten. Om därmed menas de kvaliteter som eleverna vill se hos läraren är det säkert så. Men om därmed menas skicklighet i den lärarroll som forskare funnit vid studier i Sydkorea och i andra länder som klarat sig bra i Pisa är det mera tveksamt. Länder som tillämpar en auktoritär pedagogik med genomgående katederundervisning i stora klasser. Om man tillsätter sådana förstelärare att leda utvecklingen på skolorna så hamnar man helt fel.